

Діалог між суддями та адвокатами в контексті європейських стандартів

Михайленко В.В.

суддя Вищого антикорупційного суду

К.Ю.Н.

ВИСНОВОК № 16 (2013)

Консультативної ради європейських суддів про відносини між суддями та адвокатами

Судді та адвокати відіграють різні ролі в судовому процесі, проте внесок представників обох професій є необхідним для прийняття справедливого та дієвого рішення в усіх судових процесах відповідно до закону

У межах професійного обов'язку щодо захисту прав та інтересів своїх клієнтів адвокати мають також відігравати суттєву роль у справедливому відправленні правосуддя

Етичні принципи суддів і адвокатів повинні також стосуватися відносин між представниками цих двох професій.

ВИСНОВОК № 16 (2013)

Консультативної ради європейських суддів про відносини між суддями та адвокатами

відносини між суддями та адвокатами, які походять від процесуальних принципів і правил у кожній країні і які прямо впливають на ефективність та якість судочинства.

Стандарт якості судових рішень — це результат взаємодії між численними суб'єктами системи правосуддя

відносини суддів та адвокатів, що впливають з професійної поведінки цих професій, де є потреба у взаємній повазі до обов'язків один одного та в конструктивному діалозі

Форми діалогу між суддями і адвокатами

- критика судів і суддів
- поведінка і невербальна комунікація в судових засіданнях
- викладення позиції адвоката в процесуальних документах (залежно від виду процесу і процесуального статусу)
- відводи
- судові рішення
- наукові доповіді, статті в професійних виданнях
- соціальні мережі
- коментарі судових рішень
- скарги на суддів до дисциплінарних органів

Питання балансу

- в якій мірі право критикувати співвідноситься з необхідністю забезпечення авторитету суду, прокуратури та інших публічних осіб?
- якими рамками ми можливо обмежувати таке право у демократичному суспільстві, щоб воно не перетворилося на свавільне?
- чи може суддя захистити себе від критики адвокатів?
- чи може адвокат захистити свою професійну репутацію поза межами оскарження судового рішення?

Morice v. France [GC], no. 29369/10, § ..., ECHR 2015

Питання стосовно функціонування судової системи, а саме інституції, яка є необхідною для демократичного суспільства, відносяться до сфери суспільного інтересу. У зв'язку з цим, слід брати до уваги особливу роль судової влади в суспільстві. Як гарант правосуддя, основоположної цінності в державі, яка керується законом, судова влада повинна користуватися довірою суспільства для успішного виконання своїх обов'язків. Тому може виникнути необхідність захистити таку довіру від нападів, які завдають серйозної шкоди і які по суті є необґрунтованими, особливо зважаючи на той факт, що **на суддях, які піддаються критиці, лежить обов'язок проявляти обачність, яка заважає їм відповісти**

Morice v. France [GC], no. 29369/10, § ..., ECHR 2015

Вираз «авторитет судової влади» включає в себе, зокрема, поняття того, що суди є, і здебільшого сприймаються суспільством як належний майданчик для вирішення правових спорів та встановлення винуватості чи невинуватості особи у кримінальному обвинуваченні, а також ідею, що суспільство в цілому поважає суди і впевнене в їх можливості виконувати зазначені функції

Morice v. France [GC], no. 29369/10, § ..., ECHR 2015

Проте, за винятком випадків, що завдають надзвичайної шкоди та є по суті необґрунтованими, та з огляду на те, що судді формують частину основної державної інституції, вони можуть як такі піддаватися персональній критиці в допустимих межах, і не тільки теоретично чи узагальнено. Діючи в межах своїх офіційних повноважень, судді, таким чином, повинні **підлягати допустимій критиці в ширших межах, ніж звичайні громадяни**

Morice v. France [GC], no. 29369/10, § ..., ECHR 2015

Однак, щоб громадськість зберігала впевненість у здійсненні правосуддя, члени суспільства повинні вірити в здатність представників юридичної професії забезпечувати ефективне представництво їх інтересів.

Ця особлива роль адвокатів як незалежних професіоналів при здійсненні правосуддя **тягне за собою ряд обов'язків, особливо в тому, що стосується їхньої поведінки**

Morice v. France [GC], no. 29369/10, § ..., ECHR 2015

Хоча адвокати підлягають обмеженням, пов'язаним з їх професійною поведінкою, яка повинна бути обачною, чесною і гідною, вони також користуються винятковими правами і привілеями, які можуть бути різними в різних юрисдикціях, але серед яких зазвичай є певна частка терпимості до доводів, які використовуються в суді

Morice v. France [GC], no. 29369/10, § ..., ECHR 2015

Отже, адвокати мають право, зокрема, коментувати на публіці процес правосуддя, **якщо тільки їх критика не виходить за дозволені рамки** Ці рамки обумовлені звичайними обмеженнями, які застосовуються до поведінки членів адвокатської колегії, з особливим посиленням на **«гідність», «честь», «чесність» і «повагу до... справедливого здійснення правосуддя»**. Дані правила сприяють захисту судової системи від невиправданих і необґрунтованих нападів, які можуть бути обумовлені виключно бажанням або наміром забезпечити, щоб судові дебати здійснювалися через засоби масової інформації, або зведенням рахунків із суддями, які ведуть певну справу.

... Тільки у виняткових випадках обмеження свободи адвоката висловлювати свою думку, навіть через застосування м'якого кримінального покарання, може вважатися необхідним в демократичному суспільстві

Однак слід усвідомлювати різницю між висловами, зробленими адвокатом в залі суду, та в інших місцях.

Morice v. France [GC], no. 29369/10, § ..., ECHR 2015

адвокати не можуть дозволяти собі висловлювання, які є настільки серйозними, що виходять за межі допустимих коментарів без надійного фактичного обґрунтування, а також вони не можуть висловлювати образ

Суд оцінює зауваження в їх загальному контексті, зокрема, щоб уточнити, чи можна їх вважати оманливими або нічим не виправданими особистими нападками, і забезпечити, щоб використані вирази мали **досить тісний зв'язок з фактами справи**

Morice v. France [GC], no. 29369/10, § ..., ECHR 2015

Необхідність в демократичному суспільстві

- (a) Статус заявника в якості адвоката
- (b) Внесок в обговорення питання, що становить суспільний інтерес
- (c) Характер оскаржуваних зауважень
- (d) Особливі обставини справи
 - (i) Необхідність приймати до уваги передісторію справи
 - (ii) Підтримка авторитету судової влади
 - (iii) Використання доступних засобів правового захисту
- (e) Застосоване покарання

Практика ЄСПЛ

Shkitskiy and Vodoratskaya v. Russia, no. 27863/12, 66513/12, 2018

Igor Kabanov v. Russia, no. 8921/05, 2011

Kincses v. Hungary, no. 66232/10, 2015

Amihalachioaie v. Republic of Moldova, № 60115/00, 2005

Bagirov v. Azerbaijan, № 81024/12, 28198/15, 2020

Namazov v. Azerbaijan, № 74354/13, 2020

Radobuljac v. Croatia, № 51000/11, 2016

Дякую за увагу
ефективних і приємних діалогів